

Fransa'da İslamofobik Söylemin Ana Akımlaşması ve Arap Baharı'nın Etkisi

Ömer Behram Özdemir

[Arş. Gör., Sakarya Üniversitesi Ortadoğu Çalışmaları Merkezi]

Özet

Arap Baharı sırasında yaşananlar ve bunların dolaylı ve doğrudan etkileri, sadece Ortadoğu ve Kuzey Afrika'da değil Batı'da da tartışmalara neden olmuştur. Pek çok uluslararası aktörün Ortadoğu politikalarının değişmesinin yanı sıra, bu sürecin söylemlerde de şekillendirici bir etkisi olduğu bu makalenin dayandığı ana fikirdir. Makalede Fransa örneği üzerinden Müslüman kimliğine karşı İslamofobik söylemlerin siyaset ve medya dilinde ana akımlaşması ve bunun toplum tabanında karşılık gördüğü tezi görsel medya materyalleri ve toplumsal araştırma sonuçlarıyla desteklenirken, "İslamcı" kavramının Arap Baharı süreciyle kullanımındaki değişim ve Müslüman kimliğinin görünürlüğü sorunsalı tartışılacaktır. Böylece Arap Baharı'nın kavram ve söylemler üzerinde şekillendirici bir özelliği olduğu tezi savunulacaktır.

Anahtar Kelimeler: Arap Baharı | İslamofobi | İslamcı | Aşırı Sağ | Fransa

Effect of Arab Spring as Islamophobic Discourse Becomes Mainstream in France

Abstract

With its consequences, direct and indirect effects, the Arab Spring became a matter of debate not only in the Middle East and North Africa but also in the West. It has a formative effect which has an impact on discourses as well as policies towards the Middle East. In this article, this impact will be discussed in the case of France. The rise of Islamophobic discourses in media and politics, enemization of the concept of "Islamism" and visibility problem of Muslim identity will be discussed in the light of some visual media materials and social researches. Thus, the effect of the Arab Spring on Islamophobic discourse of French politics, media and society will be focused on.

Keywords: Arab Spring | Islamophobia | Islamist | Far-right | France

Giriş

Bu çalışmada, 11 Eylül hadisesinden bu yana Batı’da artmakta olan İslam karşıtlığının bilhassa son dönemde Arap Baharı süreciyle Fransa’daki yükselişi ve bu yükselişin olası sebepleri ele alınacaktır. İlk olarak Fransız basınının ülkedeki İslam ve Müslüman algısı üzerinde yarattığı etki, kullandıkları dil ve görseller üzerinden ele alınacaktır. Bu yapılırken de Arap Baharı süreci ile birlikte “İslamcı” kavramının da “kötü” ve “düşman” algısı yaratacak şekilde kullanılmasına değinilecektir. İkinci olarak ise Fransız toplumunun Müslümanlar açısından olumsuz yönde değişen “Müslüman” ve “İslam” algısının seçim sandığına yansımaları ele alınacaktır. Toplumda yükselen İslam karşıtlığının aşırı sağ tarafından yeni bir siyaset dili olarak kullanılmasının yanı sıra “aşırı” olarak nitelendirilebilecek bu sağ görüşün elde ettiği seçim başarısıyla ana akım bir siyasi görüş haline gelmesi ve toplumun gözünde yavaş yavaş “normalleşmesi”nin yarattığı tehlikeye de kamuoyu araştırmaları başta olmak üzere eldeki veriler çerçevesinde vurgu yapılacaktır.

11 Eylül sonrası dönemde gerek ABD politikaları ve propaganda savaşları gerekse de El-Kaide’nin gerçekleştirdiği eylemler sonucunda İslam ve terörizm kavramlarının birbirine yakın kavramlar olduğu algısı, Avrupa’da var olan ve gittikçe yükselen yabancı karşıtlığının rotasını İslam karşıtlığına kırmasına yol açmıştır. Fransa üzerinde durulmasının sebebi ise kimilerince “entegrasyon” kimilerince de “asimilasyon” olarak adlandırılan kimlik politikaları neticesinde çok farklı din ve etnik gruptan insanların “Fransız ulusu” kimliği altında yaşamasına ve Almanya’nın Türk işçilerin entegrasyonu hususunda yaşadığı sorunu eski sömürgeleri olan Kuzey Afrika kökenli vatandaşlarının Fransa’ya ve Fransız kimliğine adapte olmasında –yakın dönem kadar- pek yaşamamasıdır. Bunda elbette Fransız kimliğinin üzerine inşa

edildiği evrensel değerlerin ve ortak bir payda olarak Fransız dilinin önemi vardır; lakin dilin Fransız kimliğinin inşasındaki önemi bu yazının konusu değildir. Bu yüzden Fransız kimliğinin inşa sürecinin dinsel kimlik dışında kalan yönlerine değinmeden yakın dönemde Fransız kimliği ile İslam arasında yaşanan adı konmamış çatışma bu çalışmanın odağındadır. Söz konusu çatışmada kullanılan siyaset ve basın dilinin İslam coğrafyasında yaşanan Arap Baharı sürecinde geçirdiği evrim ve bu evrimin Fransız toplumu üzerine etkisi kamuoyu araştırmaları ve yaşanan taciz ve saldırı olaylarına ait veriler ile yorumlanacaktır.

Fransa Müslümanları ve “Görünürlük” Problemi

Sömürgeci İmparatorluk dönemlerinde Fransa'nın Akdeniz'deki karşı kıyıları olan Mağrip bölgesi başta olmak üzere Kuzey ve Orta Afrika'da pek çok bölgeyi hâkimiyeti altında tutan Paris, bu bağlamda Tunus, Cezayir, Fas, Senegal, Nijer, Çad ve Fildişi Sahilleri gibi nüfusunun tamamı ya da önemli bir kısmı Müslüman olan ülkeleri uzun bir süre yönetmiştir. Bu sömürge çağının sonucu olan göçlerin günümüze yansması ise başta Marsilya olmak üzere Fransa'nın pek çok şehrinde Müslüman “Fransızlar”ın varlığıdır. Eski Fransız sömürgeci topraklardan daha iyi bir yaşam sürme umuduyla Fransa'ya gerçekleştirilen göçlerin sosyal çıktısını bugün gözlemleyebiliyoruz. Paris'te 2005 Ekim ayında Kuzey Afrikalı iki gencin polisten kaçarken saklandıkları trafo merkezinde elektrik çarpması sonucu ölmesi, düşük eğitim ve gelire sahip olup şehrin kenar mahallelerinde yaşayan ve dışlanmışlık psikolojisinin hakim olduğu Kuzey Afrikalı gençleri patlama noktasına getirmiş ve ülke genelinde on bin aracın yakıldığı, üç bin kişinin göz altına alındığı¹ üç hafta süren bir süreç yol açmıştır. Kuzey Afrika kökenli bu gençleri patlama noktasına getiren dışlanmışlık hissini yaratan bakış açısını dönemin Cumhurbaşkanı Sarkozy'nin olayları çıkaran gençler için kullandığı “ayak takımı, haydut” benzetmesi² üzerinden okuyabiliriz.

2005'te yaşanan bu kaos her ne kadar olaylara karışan başka etnik ve dini gruplardan gençler de olsa ve olayların çıkış noktasında dini bir çatışma olmasa da Müslüman Arap gençlerin Paris sokaklarında araçlara ve dükkanlara zarar vererek terör estirdiği bir olay olarak Avrupa basınında yer bulmuştur. Maddi ve manevi olarak arzu edilen “Fransız” çerçevesinin dışında kalan ve büyük çoğunluğu Arap olan Fransa Müslümanları Sarkozy'nin başta olduğu bir dönemde bu kez etnik kimlikleri ya da gelir düzeyleri dolayısıyla değil inançları dolayısıyla sağ ideolojinin hedefi haline gelmişlerdir.

2000 yılında Fransa İçişleri Bakanlığı'na bağlı Yüksek Entegrasyon Konseyi'nin yayınladığı “Cumhuriyet'teki İslam” raporuna göre 4 milyon 155 bin olan Müslüman nüfusu,³ 2011 yılında ise İçişleri Bakanı Claude Guéant'a göre 5 ile 6 milyon arasında bir topluluğa ulaşmaktadır.⁴ Guéant aynı açıklamasında sokakta namaz kılan insan manzaralarının pek çok vatandaşı şoke ettiğini dile getirerek Müslümanların tabiri caiz ise “görünür” olmalarının

Fransız laiklik anlayışı ile örtüşmediğini söylemiştir. Fransa’da Müslümanlara karşı taciz ve saldırıların artış gösterdiği, medyada İslam karşıtı yazıları ve kapaklarla çıkan eserlerin artarak basıldığı bir dönemde İçişleri Bakanlığı’ndan gelen bu minvaldeki bir açıklama aşlında medya yoluyla Fransız toplumunda oluşturulan İslam karşıtı algının devlet düzeyinde de itibar gördüğünü kanıtlamaktadır. Laiklik temelinde inşa edilen Fransız kimliği çerçevesinde farklı etnik grupları Fransa’ya ve Fransızlığa uyum sağlayamamak açısından eleştirmenin de yine bir numaralı dayanağı bu grupların laikliği ne derece özümseyip özümseyemedikleridir. Fransız sosyolog Shmuel Trigano’nun “Avrupa’nın Osmanlılaştırılması” olarak adlandırdığı Batı Avrupa’da artan Müslüman nüfusun etkileri ile alakalı son dönemde Fransız düşünürlerin yazdığı bazı eserlerde ise Müslüman azınlıkların çoğunluğu oluşturduğu şehrin dış mahalleleri için “cumhuriyetin kaybedilmiş toprakları”, “laiklik ve demokrasinin geçersiz olduğu vahşi topraklar” gibi dışlayıcı kavramlar kullanılmıştır.⁵

Fransız kamuoyunda ise mevcut İslamofobik rüzgarın algılar üzerindeki etkisini artırdığı görülmektedir. Araştırma kuruluşu IFOP’un hazırladığı ve sağcı çizgisiyle bilinen Le Figaro gazetesinin Ekim 2012’de yayınladığı “İslam’ın İmajı” adlı raporda Müslümanların topluma entegrasyonu ile alakalı sorulara verilen cevaplar Fransız toplumunun bir kesiminin Müslümanlar ile alakalı fikirlerini yansıttığını yanı sıra sağ çizgideki Le Figaro’nun da bakış açısını yansıtmaktaydı. Bu kamuoyu araştırmasına göre Fransızların %43’ü Müslümanları ulusal kimliklerine bir tehdit olarak görürken sadece %17’lik bir kısım Müslümanların da ulusal kimliği zenginleştiren unsurlar olduğunu düşünmektedir. “Müslümanlar Fransız toplumuna uyum sağlayabildiler mi?” sorusuna ise verilen “hayır” cevabının oranı %67 seviyesindedir. Ankete katılanların %60’ı İslam’ın Fransa’da “fazla” etkin ve “görünür” olduğunu düşünürken peçe ve başörtüsüne karşı olanların oranları da %60 seviyesinin üstüne çıkmıştır. Okullarda peçe ve başörtüsüne karşı olanların oranı %89 iken sokakta giyilmesine karşı olanların oranı %63’tür.⁶ Bilhassa sokaklarda yani gündelik yaşamda peçe ve başörtüsünün kullanımının Fransız toplumundaki negatif algısını yükselmekte olan İslam karşıtı dalganın kamuoyu üzerindeki yansıması olarak yorumlayabiliriz. İslam’a ait semboller ve Müslümanların yaşam biçimlerinin (peçe, örtü, mekan ayırt etmeksizin zamanı gelince ibadet etme v.b.) görünür hale gelmesi her daim homojen bir ulus arzusundaki Fransız kimliği ile Müslüman topluluk arasında bir çatışmaya yol açmaktadır. Bunu Fransız devletinin uygulamaya koyduğu peçe yasağında da görmek mümkündür.

Tamdık Bir İtiraz: “Gerçek İslam Bu Değil!”

14 Eylül 2010’da Fransa Parlamentosu kamusal alanda yüzü kapayan kıyafetlerin giyilmesini yasaklayan bir karar almıştır. Bu karara göre ibadethaneler ve konutlar dışında neredeyse her yerde burka giymek ve peçe takmak illegal hale gelmiştir. Fransız makamları bu kararın öncelikli olarak güvenlik

sebebiyle alındığını dile getirirken Sarkozy'nin ve dolayısıyla Fransız yönetiminin Müslümanların kıyafetleri ve yaşam tarzları ile alakalı sahip oldukları rahatsızlıklar Paris yönetiminin Müslüman topluma karşı politikalarını da şekillendirmiştir. 2009'da "Peçe Fransa topraklarında hoş karşılanmamaktadır. Toplumdan koparılmış ve hapsedilmiş bir kadın imajını kabul edemeyiz. Bu Fransız Cumhuriyeti'nin kadın onuru fikrine zıttır."⁷ diyen Sarkozy'nin bu tepkisine Komünist Parti'den André Gerin'den destek gelmiştir. Gerin meclisin bir komisyon kurarak ülkedeki burka giyme eğiliminin ve burkanın Fransız laikliğiyle bağdaşıp bağdaşmadığının araştırılmasını talep etmiştir. Sarkozy ve Gerin gibi birbirine zıt iki siyasi akımdan ismin söz konusu burka ve peçe olunca bir ortak payda da buluşmaları Fransız siyasetinde İslami simgelere karşı bakış ile alakalı fikir vermektedir. Lakin Gerin söz konusu tehdit için "İslamcılık" kavramını kullanmış ve "burkanın buzağının sadece görünen yüzü olduğunu ve İslamcılığın Fransa için gerçekten bir tehdit" olduğunu dile getirmiştir.⁸ Meclis komisyonunun hazırladığı ve Gerin Raporu olarak bilinen bu rapor tehdit olarak algılanan farklı Müslüman yapıları siyasi tehditler olarak yansıtmakta ve buna karşı Fransa içinde yaşanacak homojen bir İslam'ı, tabiri caiz ise bir "Fransa İslamı" nı işaret etmektedir.⁹

Söz konusu raporda oldukça oryantalist bir bakış açısıyla bazı simgelerin gelenekselliğinden yola çıkılarak bir "gerçek İslam" çerçevesi çizilmiştir. Burka ve peçe'nin İslam öncesi döneme ait giyim âdetleri olup İslam'ın öngördüğü uygulamalar olmadığının altı çizilirken pek çok yerde İslamcı tehlikenin varlığından bahsedilmiş¹⁰ ve bu aşırılıklara karşı mücadele edilmesi ve böylece Fransa'da gerçek İslam'ın yaşanabilmesine zemin hazırlanması gerektiği vurgulanmıştır. Tartışmayı İslam kavramından ziyade İslamcılık ve bunun Fransa'nın değerlerine karşı oluşturduğu tehdit üzerinden ele almak bilhassa tesettür hususunda sağ partiler ile aynı ortak paydada buluşan sol siyasetin tercihidir. Böylece tartışmanın İslamofobi çerçevesinden ziyade Batı'nın modern değerleri ile radikal İslamcılığın saldırgan ve baskıcı tavırları arasındaki bir çekişme üzerine yapıldığı gösterilmek istenmektedir. Fransa'da İslamofobik eylemlerin artış göstermesi ve İslamofobik söylemce kullanılan dilin özellikle terimler bazında yaşadığı değişimin yakın tarihte fitili ateşlenen ve hala Ortadoğu'nun çeşitli bölgelerini etkileyen Arap Baharı sürecine denk gelmesi Fransa'da yaşananları Arap Baharı etkisini göz ardı ederek okumayı imkansız kılmaktadır. Bilhassa Arap Baharı süreciyle birlikte Fransa'nın etki alanı içinde gördüğü, çoğu eski sömürgesi pek çok Arap ve Afrika ülkesinde farklı İslamcı hareketlerin yönetimlerde söz sahibi olmasıyla Fransa siyasetindeki İslam karşıtı söylem ve eylemler dile getirilmeye başlanan "İslamcılar" tehdidini aleyhlerine getirilebilecek "İslam karşıtlığı" eleştirilerine karşı bir kalkan olarak kullanmaya başlamışlardır. Le Monde Diplomatique'den, Ortadoğu üzerine yazılarıyla tanınan ve Arap Baharı sürecini yakından takip eden Alain Gresh Fransız medyasının İslamcı kavramını kullanım biçimini eleştirerek bunun "düşman yaratan" bir dil olduğu imasında bulunmuştur.¹¹

Müslüman kadının kıyafeti ile Fransız kimliği eksenindeki tüm bu tartış-

malar sürerken 2010 Temmuz'un da Fransa Parlamentosu tarafından onaylanan yasa tasarısı Senato'da 246'ya karşı 1 oy ile kabul edilerek¹² kamuya açık her mekânda (sokaklar, meydanlar v.b.) peçe ve burka gibi yüzü örten kıyafetlerin giyilmesi yasadışı hale getirilmiştir. Yasağa uymayan kadınlara 150 Avro para cezasının yanı sıra mecburi yurttaşlık stajı cezası öngören¹³ bu yeni yasanın yerine getirdiği işlevini din ve sekülerizm sosyolojisi üzerine çalışmalarıyla tanınan Jean Baubérot şiddetle eleştirmiş ve sekülerlerin devleti insanların ve dini cemaatlerin dini hayatlarına müdahale etmesi için teşvik ettikleri yorumunda bulunmuştur.¹⁴

Medyada ve Sokakta İslamofobi

Sarkozy yönetiminde gerek göçmen karşıtı gerekse de İslam karşıtı eğilimler toplumsal alanda artarak karşılık bulurken Arap Baharı süreci Müslümanlara karşı taciz ve saldırı eylemleri üzerinde adeta çarpan etkisine sebep olmuştur. Yazının devamında değinileceği üzere Fransız medyasında "Arap Baharı-İslamcılar-Tehlike" üçgeninde yapılan yayınlar, sağ siyasetin İslam ve Müslümanlara dair agresifleşen söylemlerinde olduğu gibi toplumdaki İslam algısı üzerinde de tahribat yaratmıştır. Ulusal İslamofobi Gözlem Merkezi'nin verilerine göre 2011'de Müslümanlara karşı saldırılarda bir önceki yıla göre %34'lük bir artış gözlenirken 2012'de ise bu oran artık "alarm" seviyesini aşmıştır. 2012 Ocak-Ekim ayları arasında rapor edilmiş 175 İslamofobik eylem gerçekleştirilirken bu sayı 2011'in aynı dönemine göre %42'lik bir artış manasına gelmekteydi.¹⁵ İslamofobi'ye karşı mücadele eden CCIF'in verilerine göre ise 2012 yılında Fransa'da 414 İslamofobik eylem gerçekleştirilmiştir. Bu eylemlerde pek çok kez mescit ve camiler hedef alınırken bireysel taciz ve saldırılara maruz kalanların %76'sı peçeli Müslüman kadınlardır.¹⁶ Bu istatistikler her gün bir bireyin İslamofobik saldırılara maruz kaldığı anlamını taşımaktadır. İslam karşıtı eylemler zaman zaman kitlesel protestolar şeklinde tezahür ederken aşırı sağ gruplar ile sol grupları aynı eylem için bir araya getirebilmek gibi bir işleve de sahiptir. 10 Kasım 2012'de Paris sokaklarında gerçekleştirilen ve amacı "**İslamcı faşizmi**" kınamak olan kitlesel gösteride "**Alsace-Lorraine'nin İslamlaştırılmasına Hayır!**", "**İslam Louvre'dan Çık!**"¹⁷ gibi sloganlar atılırken¹⁸ gösteriye aşırı sağ gruplar yoğun ilgi göstermiştir. Lakin gösterinin arkasındaki "Résistance Républicaine" ve "Riposte Laïque" gibi İslamofobik yapıların başındaki Christine Tasin ve Pierre Cas-sen gibi isimlerin sosyalist-marksist siyasi geçmişlere sahip olmaları göz ardı edilmemelidir. André Gerin örneğinde de gördüğümüz gibi Fransız solunun içinde bir kesim İslam söz konusu olduğunda siyaseten ters düştükleri sağ gruplarla söylem ve eylem olarak aynı konuma gelebilmektedir.

Medyada ise bilhassa sağ eğilimleriyle bilinen kuruluşların İslam ve İslamcılar temalı saldırgan üsluplu kapakları ve kullandıkları haber dili Fransa toplumunda mevcut olan İslamofobik algının nasıl şekillendirildiğini anlayabilmek açısından önem taşımaktadır. Bilhassa ileride değineceğimiz aşırı

sağ siyasi yapıların “ana akım” hale dönüşmesi ve toplum nazarında bu aşırı fikirlerin artık “aşırı” olarak görülmesi oranının günden güne düşmesini medyanın algı yönetimindeki etkisini göz ardı ederek okumak pek mümkün değildir. Arap Baharı süreciyle birlikte “İslamcı” kavramının medyada çokça yer bulması ve Fransız medya dilinde “İslamcı” algısının korku ve tehdit şeklinde dışa vurmasının da sıradan bir Fransız üstündeki etkisinin aşırı sağ partilerin yaşadığı yükseliş olduğu yorumu mantıklı gözükmektedir.

Le Nouvel Observateur sitesinin arama motorunda pratik bir “İslamcı” araması yapıldığında Arap Baharı sonrası içinde “İslamcı” geçen haberlerde bir patlama yaşandığını görmek mümkündür. 2010 yılında içinde “İslamcılar” ifadesi geçen yayınlanmış makale sayısı 88 iken 2011’in son aylarında ise 900’ün üstüne çıkmıştır. Keza içinde “şeriat” kelimesi geçen makalelerin sayısı bir yıl içerisinde 9’dan 222’ye çıkmıştır.¹⁹ Basının kavramlar ve görseller yoluyla verdiği mesajı ve inşasında katkıda bulunduğu olumsuz algıyı idrak edebilmek için saldırgan olarak nitelendirebileceğimiz bazı dergi kapaklarına göz atacağız. Le Point, Le Nouvel Observateur, l’Express ve Valeurs Actuelles gibi tiraj olarak Fransa’da haftalık yayınlar arasında üst sıralarda yer alan²⁰ dergiler ele alınarak okuyucunun medyadan aldığı mesaja dair genel bir fikir edinmek amaçlanmıştır.

İlk olarak sağ çizgisiyle bilinen Le Point dergisine bakıldığında son 2 yıl içinde 4 kez İslam ve İslamcılar kapağa taşıdıklarını görmekteyiz. Şubat 2011’de kapağını “Mısır, Tunus, Cezayir... İslamcı Hortlak” başlığı altında elinde Mısır bayrağı taşıyan başörtülü bir kadın görseliyle yayınlayan dergi alt başlık olarak da “Müslüman Kardeşler hakkındaki gerçekler” ifadesini kullanmıştır.²¹ Alt başlıkta Müslüman Kardeşlere vurgu yapıp kapak görselinde Mısır bayrağı taşıyan başörtülü bir kadının kullanılması Le Point’in çizgisine bakıldığında tesadüfi seçimler değildir. Bu sayıdan bir ay evvel o dönem meydana gelen kilise saldırılarına atıfta bulunarak “Mısır, Irak ve Pakistan’da İslamcı Haçlı Seferi... Hristiyan Avı” başlığıyla çıkan²² Le Point söz konusu saldırıların faillerini hemen “İslamcılar” olarak belirlerken daha ileri gidip İslamcılar Haçlılar ile benzeştirmiştir.

2013 Ocak ayında ise İslamcı kavramı bu kez Fransa’nın Mali operasyonu vesilesiyle kendisine kapaktan yer bulmuştur. “Mali, İslamcı Düşmanlarımız” başlığıyla çıkan kapakta görsel olarak Mağrib bölgesinde etkili olan El Kaide komutanlarının fotoğrafları yer almış ve alt başlık olarak “onların tehditleri Fransa’ya karşı” ifadesi kullanılmıştır.²³ Bu şekilde düşman ve İslamcı kelimeleri bir arada kullanılmış ve aynı zamanda söz konusu El Kaide tehdidinin tarafı olarak Fransa gösterilip Mali operasyonuna meşruiyet kazandırılmaya çalışılmıştır.

Le Point’in bu süreçte en çok ses getiren ve tepki gösterilen kapağı ise Türkçe’ye “Çekinmeyen İslam” olarak da çevrilebilecek “**Cet islam sans gêne**” başlıklı kapaktır. Kapakta peçeli bir Müslüman kadının elini bir kadın polise doğru kaldırmış olduğu fotoğraf karesi kullanılırken başlığın altında ise “hastaneler, havuzlar, kafeteryalar, eğitim kurumları...” şeklinde tabiri caiz

ise İslam'ın çekinmeden "taciz" ettiği kamuya açık mekanlar sıralanmış²⁴ ve İslam'ın çekinmeyen ve hatta arsızca bir şekilde kamuya açık alanlarda boy gösterdiği vurgusu yapılmıştır. Bu görselle etkisi şiddetlendirilmiş saldırgan kapağa bilhassa sosyal medyada büyük tepki gösterilirken Fransa İçişleri Bakanı Manuel Valls kapağın kendisini şok etmediğini zira bir gerçekliği gözler önüne serdiğini dile getirmiş ve kapak görselinde kullanılan peçeli kadın fotoğrafı üzerinden radikal İslam'ın kadını baskı altında tuttuğunu ifade etmiştir.²⁵ Peçeli bir kadın imajı kullanarak İslam'ın belli sınırları aşarak yazının başlarında ifade ettiğimiz gibi fazla görünür hale geldiğini ve Sarkozy'nin de ifade ettiği gibi kamu tarafından pek de hoş karşılanmadığını bu kapağıyla dile getiren Le Point yukarıda değindiğimiz kapaklarıyla Fransa'da İslam karşıtı görüşlerin zihin dünyalarını kısaca özetlemiştir. Lakin tek bir derginin kapakları Fransa'daki mevcut İslam karşıtı trend hususunda fikir vermek açısından yetersiz kalabileceği için Le Nouvel Observateur, L'Express ve Valeurs Actuelles gibi birbirlerinden farklı eğilimlere sahip dergilerden de örnekler bakmak faydalı olacaktır.

Valeurs Actuelles'in kapaklarında kullandığı kavramların ve dilin Le Point'dan pek farkı olmadığını söyleyebiliriz. "Korku" ve "İslamcı" kavramları verilen mesajların oturduğu temeli oluşturmakta. "İslam neden Fransızları korkutuyor" başlığıyla birlikte sırtı okuyucuya dönük elindeki siyah transparan çarşafı kendini kapamış bir kadın fotoğrafı kullanılmıştır.²⁶ Derginin içeriğinde ise kapak dosyasının yanı sıra Fransa'ya hem coğrafi hem de kültürel olarak en yakın eski sömürgelerinden biri olan Tunus'ta gerçekleşen devrim yer almıştır. Bu kapakta "korku" kavramını dile getirirken görsel olarak kara örtünün ardından saklanmakta olan bir kadın kullanılması söz konusu "korku"dan kastın ne olduğuyla alakalı tahminde bulunulmasını kolaylaştırmaktadır.

Ekim 2011’de ise İslam’ın Fransa’da hızla yayılması ve daha önceki satırlarda da bahsini ettiğimiz “görünürlük” sorununa ülkenin değişimi çerçevesinde yaklaşan Valeurs Actuelles “İslam Fransa ve Avrupa’yı nasıl değiştirecek” başlığıyla çıkarken spesifik bir görsel kullanmamış lakin arka plan rengi olarak yeşili tercih ederek başlıktaki “İslam” ibaresini görselle de pekiştirmeye uğraşmıştır.²⁷ 2012 Ekim’de ise “İslamcı” tehlikesine vurgu yapan bir kapakla çıkmıştır Valeurs Actuelles. “İslamcılık kazanacak mı?” başlığıyla piyasaya sürülen bu kapakta sakalı ve kıyafetleriyle hakim Ortadoğulu Müslüman imajını yansıtan ve bağırmakta olan bir erkek fotoğrafı kullanılmıştır.²⁸

L’Express de “İslam” ve “korku” kelimelerini birlikte kullanan kapaklar yayınlamıştır. 2008’de “İslam, Rahatsız Edici Gerçekler” başlığı altında “Kuran ve şiddet”, “Çağdaşlık imkansız mı?” ve “Kadınların kaderi” alt başlıklarıyla yayınladıkları kapak²⁹ ile ses getiren L’Express 2010’da ise “Batı İslam ile Yüzleşiyor” başlığıyla çıkarken bu kapak tartışmalara yol açmıştır. Görsel olarak ön planda aydınlık vaziyette bir minarenin arka planında yani gölgesinde kalan bir kilise kulesi fotoğrafı kullanılırken alt başlıklar da “Terrorist tehdidin geri dönüşü” ve “Entegrasyonun yenilgisi” gibi provokatif ibareler kullanılmıştır.³⁰ İslam’ın Fransa’da yaygın hale gelen bir inanış olmasına L’Express de bir sayı ile dikkat çekmiştir. Eylül 2012’de “İslam Korkusu” başlığı altında “İslam Fransa’da neden büyüdü” sorusuyla yayımlanan kapakta “korku” vurgusunu güçlendirecek bir şekilde ön planda sırtı okuyucuya dönük güvenlik güçlerinin arka planda ise onlarla yüz yüze gelmiş olan çember sakallı iki Müslüman erkeğin fotoğrafı kullanılmıştır.³¹ Söz konusu kapağa önceki kapaklarda olduğu gibi yine sert eleştiriler de gelmiştir. L’Express ve Le Point’in İslam temalı ve bariz şekilde İslam karşıtı olan kapakları yine bu kapaklara atıfta bulunularak eleştirilmiştir. Liberation’a yakın internet sitelerinde söz konusu iki derginin de kapaklarıyla söylediklerinin aksine radikal İslam’ı değil açıkça ve Le Point’in kapağına atfen “arsızca” İslam dinini hedef aldığı eleştirisi dile getirilmiştir.³² Le Nouvel Observateur ise yukarıda verilen örneklerden ayrı olarak aşırı saldırgan bir dil kullanmamıştır. Üzerinde Nahda Partisi’nin amblemi olan bir balon tutan başörtülü genç bir kadının bir miting meydanındaki karesini kapak görseli olarak kullanan dergi İslamcı siyasetin güç kazandığı bir dönem yaşandığına vurgu yaparak Libya, Tunus ve Türkiye örneklerini vererek İslamcı yükselişi yeni bir meydan okuma olarak yorumlamıştır. Lakin burada ilginç olan nokta Tunus, Libya ve Türkiye örneklerinin sonuna Fransa’nın da eklenmesidir. Le Nouvel Observateur “hortlak İslamcı düşman” gibi sığ ve saldırgan bir dil kullanmamış lakin Fransa’nın da İslamcı siyasetin meydan okuması ile karşı karşıya geldiği imasında bulunmuştur.³³ Bu açıdan söz konusu kapağı Arap Baharı sürecinin medyada “İslamcı” kavramının kullanımı üzerinde yaptığı etkinin somut bir göstergesi olarak ele alabiliriz.

Yukarıda verilen örnekler sonucunda varılan noktayı kısaca özetleyecek olursak Arap Baharı sürecinde İslamofobik dile sahip tarafların “İslamcı” kavramını daha fazla kullanmaya başladığını, “İslam”, “İslamcı” ve “Korku”

gibi kelimelerin “başörtülü, peçeli veya burkalı kadın” karelerinin yanı sıra “sakallı ve hırpani görünüşlü Müslüman erkekler” imajlarıyla birlikte çokça kullanıldığı ve tüm bunlardan müteşekkil bir İslam algısını yansıttıklarını görmekteyiz. Gerek Fransa toplumunda her geçen gün artan İslam karşıtı eğilimler gerekse de bu eğilimlerin siyaset platformundaki yansımalarını kamuoyunun algılarını yönlendirme gücüne sahip medya kuruluşlarının İslamofobik dilini göz ardı ederek analiz etmek eksik ve sığ olacaktır.

Aşırı Sağ’ın Ana Akımlaşması ve Siyasette İslamofobi

2012 Fransa’da cumhurbaşkanlığı seçimlerine sahne olurken Nicolas Sarkozy döneminin de bitmesi ile sonuçlanmıştır. 2007’den bu yana süren Sarkozy dönemi François Hollande’ın seçim zaferi ile birlikte sona ererken bu sonuçta sağcı Halk Hareketi Birliği’nin (UMP) Sosyalist Parti’ye karşı (PS) yenilgisi manasına da gelmekteydi. Lakin bu seçimin orta vadede Fransız siyasi yaşamı açısından ihtiva ettiği önem, aşırı sağcı Ulusal Cephe’nin (FN) oylarını arttırması ve seçmen zihninde artık marjinal bir siyasi hareket olmaktan çıkıp ana akım bir oluşum olmaya doğru ilerlemesidir. Bu kamuya varırken sadece FN’nin elde ettiği oy oranları değil FN’nin kullandığı İslam karşıtı aşırı söylemlerin gerek merkez sağ’da gerekse de toplumsal tabanda gördüğü kabulün artış göstermesi de etkili olmuştur. 21-22 Nisan 2012 tarihlerinde gerçekleştirilen ilk tur seçimlerinde Marine Le Pen 6,5 milyona yakın oy ile tüm oyların %17,90’ını³⁴ alarak partinin tarihindeki en büyük seçim başarısını elde etmiştir. FN’nin 2007’de %10,4 seviyesine kadar düşen oy oranını %18 seviyesine dayanacak hale getiren Marine Le Pen’in döneminde FN seçmeninin içindeki kadın seçmen oranında da artış görülmüştür. 2007’de ülkedeki kadın seçmenin sadece %8’inin oy verdiği FN 2012’de kadın seçmenin %18’inin oyunu almıştır.³⁵ Bu artışta Marine Le Pen’in hem cinsi kadın seçmenlere de hitap edebilecek yetenekte bir siyasi lider olması durumu da etkilidir. Kadın seçmen arasında FN’nin popülerliğinin artışının yanı sıra genç seçmen de FN’nin oy topladığı kitlenin bel kemiğini oluşturmaktadır. IFOP tarafından yapılan bir kamuoyu araştırmasına göre 18-22 yaş arası seçmenin oy tercihlerinde Hollande %31 ile birinci tercih iken Le Pen %23 ile ikinci sırada yer almıştır.³⁶ CSA tarafından yapılan bir başka araştırmaya göre ise Le Pen 18-24 yaş arasındaki seçmenlerin %26’sının tercihi olarak Hollande ve Sarkozy’nin önünde yer almıştır.³⁷ Sarkozy’nin genç seçmenleri kapma yarışındaki mağlubiyeti olarak da nitelendirilebilecek bu sonuçların altında genç seçmenin kendilerini Marine Le Pen’e yakın bulmaları yatmaktadır. Marine Le Pen hem çocuk sahibi hem de siyasi kariyer sahibi dinamik bir kadın lider olarak gençlerin arasında oldukça popüler bir siyasi figür haline gelirken göçmen karşıtı söylemleriyle de gençler arasındaki işsizlik sorunu üzerine oynamakta ve genç seçmeni bu şekilde kazanmaktadır. 18-24 yaş arası gençlerin %26’lık bir kısmının işsizlik sorunu çektiği %23’ünün ise yoksulluk sınırı altında oldukları³⁸ göz önünde bulundurulduğunda bu kesimin kendini

ifade etmek için çeşitli eylem ve söylemlere destekçi olmaları anlaşılabilir bir durum arz etmektedir. Gerek Paris olayları gerekse de aşırı sağ harekete verilen destek gençliğin içinde bulunduğu sıkıntılı dışavurumu olmuştur.

Sarkozy ile Le Pen'in seçmen yarışına girmesi ve Le Pen'in göçmen ve İslam karşıtı söylemleriyle bu yarışta avantaj elde etmesi UMP tarafının da söylemini sertleştirmesine ve aşırı söylemlerin sağ cemahta "aşırı" sıfatından sıyrılarak normalleşmesine yol açmıştır. Öyle ki Sarkozy'nin yabancı düşmanı politikaları ve İslam'ın Fransız kimliğine tehdit oluşturduğu söylemleri dozajını arttırınca UMP içinde bu hamlenin aşırı sağ oyları kazanalım derken merkez sağ oyları kaybetmekle sonuçlanabileceğine dair eleştirilerin yükselmesine sebep olmuştur.³⁹

Kendi iktidarı döneminde peçe ve burkaya getirilen yasakların yanında Le Pen'in öne sürdüğü gayri ciddi helal et iddiasının üzerine giderek helal etin Fransa seçimlerine bir süre de olsa malzeme olmasına sebep olmuştur. Le Pen'in "Paris'te kesilen tüm etler müşterilere sorulmaksızın İslami usule göre kesiliyor" tezini çürütmek adına hâlleri denetleyen ve Paris'teki etlerin sadece %2,5'nin "helal et" olduğunu ortaya çıkaran Sarkozy⁴⁰ bu çıkışıyla helal eti seçim tartışması malzemesi yaptığından dolayı Müslüman kesimden tepki görmüştür. Kısa süre sonra da Paris Camii'ni ziyaret eden⁴¹ Sarkozy burada helal et tartışmaları başta olmak üzere Müslüman topluma olumlu mesajlar vermekle birlikte "Biz Fransa'da var olan bir İslam'ı değil Fransız İslam'ını istiyoruz"⁴² diyerek Fransa'nın çizdiği sınırların ötesine taşan Müslüman tipini hoş görmediklerini bir kez daha dile getirmiştir.

Sarkozy ve UMP'nin ileri gelenleri İslamofobik söylemin yanı sıra yabancı karşıtlığı da seçim söyleminde önemli bir yere oturtmuştur. Le Pen'in vaatlerine benzer bir şekilde Sarkozy de Fransa'da ülkeye kabul edilecek göçmenlerin sayısının düşürülmesi gerektiğini dile getirmiştir. Fransa'da çok sayıda yabancıya yaşadığını ve bu sayının sürekli artmasından ötürü entegrasyon politikalarının işlemediğini belirten Sarkozy kabul edilecek göçmen sayısının yarı yarıya indirilmesi ve devlet yardımlarından sadece yasal göçmenlerin faydalanabilmesini önermiştir.⁴³ Sarkozy'nin İçişleri Bakanı Claude Guéant ise katıldığı bir konferansta Fransız medeniyetinin korunması gerektiğine vurgu yapmış ve "bütün medeniyetler eşit değildir" diyerek⁴⁴ yabancı kültürlerin Fransa'da Fransız kültürü karşısında bir eşitlik beklèmelerinin devlet gözüyle tabiri caiz ise bir anlam taşımadığını söylemiştir.

Yapılan araştırmalar UMP ve FN seçmenlerinin yabancı karşıtlığı ve İslam karşıtlığı hususunda büyük oranda aynı noktada olduklarını ve iki partinin seçmen profili arasındaki bariyerin inceldiği yönündedir.⁴⁵ Le Pen'in yıllık göçmen sayısını 10000'e indirme vaaadinin yanı sıra Fransa'da büyüyen İslam tehlikesine karşı mücadele vurgusu yapması da UMP ile benzer söylemlerdir. Le Pen'e göre köktendinci Müslümanlar semtlerde güçlenmekte ve toplum üzerinde baskı oluşturmaktadırlar. Hatta Le Pen daha da ileri giderek Norveç'te 77 kişiyi öldüren Anders Breivik gibi bir vakanın ortaya çıkma sebebi olarak bu tehlikeyi göstermiş ve çılgın bir adamdan ötürü bu mücade-

leden vazgeçilmemesi gerektiğini söylemiştir.⁴⁶ Zaman gazetesine verdiği bir söyleşide Fransa’da İslamın gün geçtikçe güçlendiğini ve bunun Fransa’nın çok kültürlü yapısı için tehdit oluşturduğunu belirten Le Pen bireylerin kimlik olarak Müslüman’dan önce Fransız olmaları gerektiğini dile getirmiş hatta daha da ileri giderek başörtülü kadınların arkasında Katar’ın olduğunu ve bu yüzden örtüye masum bir nesne olarak bakamayacağını söylemiştir. Le Pen aynı röportajda asıl sorunun Fransa’da İslam’ın varlığı değil İslam’ın görülür-lüğü olduğunu da açıkça itiraf etmiştir.⁴⁷

2010’da Müslümanların sokaklarda ibadet etmesinin bir çeşit işgal olduğunu⁴⁸ vurgulayan Le Pen seçimlerin hemen ardından ise “Tek gerçek muhalefet biziz. Fransa için savaş yeni başladı” sözleriyle⁴⁹ kimlik siyasetine aynı saldırgan tonla devam edeceğinin sinyallerini verdi. Le Pen’in bu ve benzeri sert ifadeleri FN çizgisindeki bir lider için olağan mesajlardır. Fakat asıl mesele bu agresif ve düşmanca dilin seçmen tarafından artık eskisi kadar marjinal ya da demokrasinin ruhuna aykırı bir mesaj olarak algılanmıyor olmasıdır. TNS Sofres’in gerçekleştirdiği bir kamuoyu araştırmasının sonuçları FN’nin ana akım bir parti olma yolunda hızla ilerlediğini göstermektedir. Buna göre Fransız seçmenin %32’si FN’nin temel fikirlerine kendisini yakın hissetmektedir ki bu oran FN için tarihinin en yüksek seviyesidir. FN’nin “demokrasi için bir tehdit” oluşturduğuna dair endişeleri olanların oranı ise düşüş göstererek %47 ile ilk kez %50’nin altına inmiştir.⁵⁰

Sarkozy’nin Hollande’a karşı Le Pen seçmenini kazanmak adına zaten sert olan İslam karşıtı söylemlerini her defasında biraz daha sertleştirmesi belki Sarkozy’e seçimi kazandırmadı fakat UMP ile FN seçmeni arasındaki bakış açısı farkını oldukça azaltarak FN’nin ana akım bir seçenek olmasına katkı sağladı. 1990’lı yıllarda FN’yi demokrasiye karşı tehdit olarak algılayanların oranı %70’lerin üzerindeyken ve bugün FN’nin mesajlarında hedef değişse de –anti-semitist mesajların yerini anti-islam vurgusu almıştır- içerik olarak saldırganlık ve hoşgörüsüzlükte herhangi bir azalma olmadan FN’yi tehdit olarak görenlerin oranının bu derece düşmesi aslında FN’nin “normalleşmesi” değil Fransa seçmeninin aşırı sağa kayması manasına gelmektedir.⁵¹ “Fransızlık” ile Fransız vatandaşı olmak arasında adı konulmamış bir çizgi koyan ve “Fransızlığın” Avrupalı kökenlere ve Hristiyan inancına sahip olma temelinde şekillendiği fikrine inanan FN için Fransa’da doğmuş ve büyümüş Fransa vatandaşı Müslümanlar Fransızların işlerinde çalışan ve dolayısıyla Fransız gençlerinin işsiz kalmalarına sebep olan “yabancılar”dır. Fransız toplumunda adı suçlara verilen cezaların ve polise verilen yetkilerin az olduğuna dair inancın %60’ların üstüne çıkmasında en az FN’nin söylemleri kadar oy kaygısıyla aynı sertlikte yabancı düşmanlığı içeren mesajlar veren Sarkozy’nin de katkısı bulunmaktadır.⁵²

Sonuç

Fransa'da son cumhurbaşkanlığı seçimleriyle zirve yapmakta olduğu kanıtlanan aşırı sağ siyasetin bir numaralı tehdit olarak hedef aldıkları Müslüman kesim gerek siyasilerin söylemleriyle gerekse de medya kuruluşlarının provokatif yayınları vasıtasıyla taciz ve baskılarla karşılaşmaktadır. Siyasiler ve medya tarafından oluşturulan ve Fransa toplumunun zihnine bir tehdit algısı olarak yönlendirilen bu imaj çalışmasının sonucu Fransa'da yabancı karşıtlığının bilhassa da Müslüman karşıtlığının artış göstermesi ve ana akım siyasetin bir argümanı haline gelmesi olmuştur.

Bu algının oluşması sürecinde ise iş ve kimlik üzerinden yapılan propagandalar etkin olmuştur. Yabancı karşıtlığı ve göçmenlere sınırlama getirilmesi seçim malzemesi haline gelirken bunda hedef alınan kitle işsizlikle boğuşan ve gelecek kaygısı yaşayan Fransız genç nüfusu olmuştur. Zira Paris olaylarında da görüldüğü üzere işsiz ve dolayısıyla gelecek kaygısı taşıyan gençlerin tepkileri uç noktalarda olabilmektedir. FN seçmeni içinde genç nüfusun sahip olduğu yüksek oran da bu tezi kanıtlar niteliktedir.

Başta Sarkozy ve Le Pen olmak üzere “Fransız” kimliğinin İslam tarafından tehdit edildiği ve İslam'ın kılık, kıyafet ve inanç ritüelleriyle Fransa'nın hazmedebileceğinden daha fazla görünürlüğe sahip olması tartışma konusu olmuştur. Fransız laikliğinin devletin kontrolü altındaki din tercihinin İslam için de arzulandığını ve “Fransa İslamı” gibi tam olarak ne olduğu anlatılmayan ama ne “olmadığı” raporlar vasıtasıyla anlatılmış yeni kavramların üretildiğini görmekteyiz. Parlamento vasıtasıyla hazırlanan raporlarda peçe ve burka'nın İslam dışı ve siyasi amaç taşıyan semboller oldukları vurgulanarak Türkiye'de de bir benzerine uzun yıllar şahit olduğumuz “İslam'a değil siyasal İslam'a karşıyız” minvalinde mesajlar Fransız toplumuna empoze edilmektedir.

Aşırı sağın yükseldiği bu süreçte FN başta olmak üzere İslam karşıtı söylemlerin zirve yaptığı dönemin Arap Baharı süreciyle eş zamanlı olması medyanın kullandığı dil ve kavramlara bakıldığında tesadüf değildir. Fransa'nın eski sömürgeleri arasında kültürel ve siyasi olarak hali hazırda Cezayir ile birlikte Fransa'ya en yakın yönetim olan Tunus'ta Bin Ali'nin devrilip İslamcı Nahda'nın seçimleri kazanarak yönetimde söz sahibi olması Fransa açısından doğal hakimiyet alanı olarak gördüğü bir coğrafya'da fikirleri nedeniyle düşman olarak etiketlediği bir akımın rakip olarak karşısına çıkması manasına da gelmekteydi. Bu dönemde Arap Baharı ile alakalı yukarıda da paylaşılan kapaklar ve bunların yanı sıra yayınlanan pek çok haberde “İslamcı” tabiri kullanılırken söz konusu ayaklanmaları doğuran sebepler üzerine eğilmek ve Arap Baharını anlayabilmek yerine bu hareketlerin sonunda ortaya çıkan ve çıkması muhtemel “İslamcı” yönetimlere vurgu yapılmıştır. Devrimlerin İslamcılarını iktidara taşıırken Arap kadınının ve Hristiyanların aleyhine sonuçlar doğuracağı mesajı veren kapaklar “meydan okuyan” ve en nihayetinde “Fransa'nın düşmanı” İslamcılar tabirlerini kullanan bir dile evrilmiştir. Bu

açından bakıldığında Arap Baharı süreciyle Ortadoğu coğrafyasında İslamcı hareketlerin siyasal alanda “görünür” hale gelmeleri bir düşmana ihtiyacı olan Fransız sağ siyaseti için bir fırsat olmuştur. Fransa’da İslam’ın mevcut yapısıyla değil Fransa’ya entegre olmuş haliyle hoş karşılanacağı Sarkozy tarafından dile getirilirken Fransa tarafından hoş karşılanmayan halinin ise İslamcılar tarafından istismar edilen bir eğilim olduğu mesajı alt metin olarak verilmiştir.

Aşırı sağ fikirlerin ana akım haline gelmesi ise önümüzdeki dönemde Fransa’da cumhurbaşkanlığı seçimlerini doğrudan etkileyecek yeni bir denklem doğuşu manasına gelebilir. Son seçimlerdeki başarısı ve her gün artan sempatanlarıyla FN artık merkez sağ ve sol adayların seçimlerin ikinci turunda seçmenini kapmaya çalıştıkları ufak bir partiden öteye geçmiştir. FN’nin ana akım bir siyasi parti olarak yorumlanması aldığı oy oranından ziyade gerçekleştirdiği söylem ihracıyla alakalıdır. FN’nin İslam’ın Fransız kimliğine ve Fransa’nın değerlerine karşı tehdit oluşturduğu tezine Fransa sağından ve solundan paydaşlar bulmasının yanı sıra Sarkozy’nin seçim öncesi süreçte dozunu sürekli arttırarak İslam’ı hedef alan sözlerinde FN çizgisine gelmesi Le Pen’in vaatlerinin ana akım siyasi partiler tarafından dile getirilmesi ve dolayısıyla ana akım ve/veya “normal” vaatler olarak algılanmaları sonucunu doğurmuştur. Bu açıdan bakıldığında kağıt üzerinde ilk turda alınan yenilgi FN için aslında ideolojik bir zaferdir⁵³ ve FN’nin artık ana akım bir aktör olarak Fransa siyasetinde yer alacağının sinyalidir. Arap Baharı sürecinin tazeliği ve başta Tunus olmak üzere Fransa’nın hakimiyet alanı gördüğü coğrafyalarda İslamcı yapıların siyasal görünürlük ve etkilerinin artmaya devam edeceği göz önüne alındığında seçmen üzerindeki etkisi son seçimlerde ispatlanmış olan İslam karşıtı söylemin Fransa siyasetinde güncelliğini koruyacağını söyleyebiliriz.

Notlar

- 1 "The Problem of Clichy: After 2005 Riots, France's Suburbs Are Still Miserable", Time World, 7 Aralık 2012
- 2 "Nicola Sarkozy Continue de Vilipender "Racailles et Voyous", Le Monde, 11 Kasım 2005
- 3 "L'Islam Dans la Republique", Haut Conseil A L'Integration, Kasım 2000
- 4 "Guéant: La Hausse du Nombre de Musulmans Pose Problème", Le Figaro, 5 Nisan 2011
- 5 Paul A. Silverstein, "The Context of Anti-Semitism And Islamophobia In France", Patterns of Prejudice, Vol.42, No.1, 2008
- 6 "L'Image de L'Islam En France", IFOP-Le Figaro, Ekim 2012, s.5-22
- 7 "Sarkozy Stirs French Burka Debate", BBC News <http://news.bbc.co.uk/2/hi/europe/8113778.stm> , 22 Haziran 2009
- 8 "À Vénissieux, Terre d'expansion de la Burqa", Le Figaro, 1 Temmuz 2009
- 9 Jennifer A. Selby, "Islam in France Reconfigured: Republican Islam in the 2010 Gerin Report", Journal of Muslim Minority Affairs, Vol.31, No:3, Eylül 2011
- 10 "Rapport D'Information: Sur La Pratique Du Port Du Voile Intégral Sur Le Territoire National", Assamblée Nationale, <http://www.assemblee-nationale.fr/13/pdf/rap-info/i2262.pdf> , Ocak 2010
- 11 "Alain Gresh: La Fin de L'Islamophobie en France N'est Pas en Vue", <http://www.yabildi.com/articles/details/8145/alain-gresh-l-islamophobie-dans-medias.html> , 31 Aralık 2011
- 12 "France's Senate Backs National Assembly and Bans Women Wearing The Burka in The Public", Daily Mail, 15 Eylül 2010
- 13 "Fransa Peçe Yasağını Onayladı", Ntvmsnbc, <http://www.ntvmsnbc.com/id/25114481/> , 13 Temmuz 2010
- 14 "France's Crusade Against Faith", Time, 18 Ekim 2010
- 15 "France sees 'alarming' rise in Islamophobia", France 24, <http://www.france24.com/en/20121120-islamophobia-france-increasing-alarmingly-national-front-anti-semitism> , 21 Kasım 2012
- 16 "L'Islamophobie Explose en France, Les Violences Exacerbées en 2012", http://www.saphirnews.com/L-islamophobie-explose-en-France-les-violences-exacerbees-en-2012_a16158.html , 31 Ocak 2013
- 17 Söz konusu protesto gösterisinin gerçekleştiği günlerde Louvre müzesinde bir İslam eserleri sergisi vardır.
- 18 Bob Pitt, "Liberty, Equality and Islamophobia", <http://www.islamophobia-watch.com/islamophobia-watch/2012/12/15/the-french-left-and-islam.html> , 15 Aralık 2012
- 19 Frederic Schmachtel, "L'Islam Politique Fait-il Toujours Aussi Peur Aux Médias Français?", Zmag, Aralık 2011
- 20 2012 yılına ait verilere göre Le Nouvel Observateur ve L'
- 21 Express haftalık yayınlarda en çok satanlar içerisinde ilk 5 içinde yer alırken Le Point 8. Valeurs Actuelles de 19. Sırada yer almıştır. <http://www.ojd.com/chiffres/section/PPGP?submitted=1§ion=PPGP&famille=5&thema=13&subthema=&search=&go=Lancer+la+recherche>
- "Le Spectre Islamiste", Le Point, 3 Şubat 2011
- 22 "La Chasse Aux Chrétiens", Le Point, 6 Ocak 2011

- 23 "Nos Ennemis Islamistes", Le Point, 24 Ocak 2013
- 24 "Cet Islam Sans Gene", Le Point, 1 Kasım 2012
- 25 " La Une du Magazine Le Point sur 'Cet Islam Sans Gene' Fait Polémique", Le Huffington Post, http://www.huffingtonpost.fr/2012/10/30/la-une-du-magazine-le-point-islam-polemique_n_2045907.html#slide=1703805 , 30 Ekim 2012
- 26 "Pourquoi L'Islam Fait Peur Aux Français", Valeurs Actuelles, 20 Ocak 2011
- 27 "Comment l'Islam Va Changer La France et l'Europe", Valeurs Actuelles, Ekim 2011
- 28 "L'Islamisme, va-t-il Gagner?", Valeurs Actuelles, 4 Ekim 2012
- 29 "Islam Les Vérités Qui Dérangent", L'Express, 1 Ocak 2008
- 30 "L'Occident Face à L'Islam", L'Express, 6 Ekim 2010
- 31 "La Peur de l'Islam", L'Express, 26 Eylül 2012
- 32 Isabelle Hanne, " <Le Point> et <L'Express> Sans Gene Avec Islam", Ecrans.fr, <http://www.ecrans.fr/Le-Point-et-L-Express-sans-gene,15461.html> , 31 Ekim 2012
- 33 "Le Nouveau Défi Islamiste", Le Nouvel Observateur, 3 Kasım 2011
- 34 "Resultats par département du premier tour de scrutin de l'élection du Président de la République 2012", http://www.conseil-constitutionnel.fr/conseil-constitutionnel/root/bank_mm/decisions/2012premiertourPDR/resultats-departements.pdf
- 35 Bruno Jeanbart, "Has The French National Front Entered The Mainstream?", <http://extremisproject.org/2012/10/is-the-french-front-national-becoming-a-mainstream-party/> , 11 Ekim 2012
- 36 Bastien Inzaurre, "Why French far-right candidate Marine Le Pen is attracting youth?", The Christian Science Monitor, <http://www.csmonitor.com/World/Europe/2012/0411/Why-French-far-right-candidate-Marine-Le-Pen-is-attracting-youth> , 11 Nisan 2012
- 37 Thomas Wieder, "Marine Le Pen pourrait arriver en tete chez les jeunes", Le Monde, http://www.lemonde.fr/election-presidentielle-2012/article/2012/04/09/marine-le-pen-pourrait-arriver-en-tete-chez-les-jeunes_1682543_1471069.html , 9 Nisan 2012
- 38 "Unemployment and Poverty: Young French Losing Hope As Prospects Fade", Spiegel International, <http://www.spiegel.de/international/europe/high-youth-unemployment-and-poverty-in-france-breed-hopelessness-a-872943.html> , 14 Aralık 2012
- 39 "Allies turn on Sarkozy as he makes his pitch to far right", The Independent, <http://www.independent.co.uk/news/world/europe/allies-turn-on-sarkozy-as-he-makes-his-pitch-to-far-right-7675976.html> , 25 Nisan 2012
- 40 "This halal meat upset leaves Nicolas Sarkozy in a bad way", Guardian, <http://www.guardian.co.uk/commentisfree/2012/mar/08/halal-meat-nicolas-sarkozy-marine-le-pen> , 8 Mart 2012
- 41 "Sarkozy attempts to quell halal controversy at Paris mosque", RFI English, <http://www.english.rfi.fr/france/20120314-sarkozy-attempts-quell-halal-controversy-paris-muslims> , 14 Mart 2012
- 42 <http://www.youtube.com/watch?v=Nk9UvjqqHRo>
- 43 "Nicolas Sarkozy: There are too many foreigners in France", The Guardian, <http://www.guardian.co.uk/world/2012/mar/07/nicolas-sarkozy-too-many-foreigners> , 7 Mart 2012
- 44 " <Toutes les civilisations ne se valent pas> C'est Guéant qui le dit", Le Nouvel Observateur, <http://www.rue89.com/2012/02/04/gueant-t-il-vraiment-dit-toutes-les>

civilisatiosn-ne-se-valent-pas-229090 , 4 Şubat 2012

- 45 "La barrière entre électorat FN et UMP mincit", Le Monde, http://www.le-monde.fr/politique/article/2013/02/06/la-barriere-entre-electorat-fn-et-ump-mincit_1827772_823448.html , 6 Şubat 2013
- 46 "Le Pen defends anti-Islam fight", AP, <http://news.yahoo.com/ap-interview-le-pen-defends-anti-islam-fight-123735218.html> , 18 Nisan 2012
- 47 "Asıl sorun İslam değil İslam'ın görünürlüğü", Zaman Fransa, <http://www.zamanfransa.com/haber/guendem/politika/marine-le-pen-zaman-fransa-konustu.html> , 4 Nisan 2013
- 48 "Islam et Occupation: Marine Le Pen provoque un tollé", Le Figaro, <http://www.lefigaro.fr/politique/2010/12/11/01002-20101211ARTFIG00475-islam-et-occupation-la-provocation-de-marine-le-pen.php> , 12 Aralık 2010.
- 49 "Hollande wins first round in French election", Al Jazeera, <http://www.aljazeera.com/news/europe/2012/04/20124224291255596.html> , 23 Nisan 2012.
- 50 "Half of French say far right 'not a threat to democracy'", France 24, <http://www.france24.com/en/20130206-france-poll-far-right-front-national-popularity> , 6 Şubat 2013.
- 51 Sabria C. Balland, "Marine Le Pen's National Front easing its way into French mainstream politics", Turkey Tribune, <http://www.turkeytribune.com/turkey-tribune/marine-le-pens-national-front-easing-its-way-into-french-mainstream-politics.html> , 11 Şubat 2013.
- 52 Aurelien Mondon, "The far right in France is now mainstream, and the French only have themselves (and Sarkozy) to blame", The Independent, <http://www.independent.co.uk/voices/comment/the-far-right-in-france-is-now-mainstream-and-the-french-only-have-themselves-and-sarkozy-to-blame-8490570.html> , 11 Şubat 2013
- 53 Aurelien Mondon, "The Mainstreaming of the Extreme Right in France and Australia: A Populist Hegemony?", Ashgate Publishing, 2013, s.189.